

המכל והמוכל

ערך ההכלה מהווה את המרכיב המרכזי בתחומים רבים – פסיכותרפיה, חינוך, גישור, אימון. ההכלה יוצרת חיבור. חיבור מייצר אמון. אמון מייצר קשר פנימי. קשר פנימי מייצר פתיחות. בעולם הטיפולי והחינוכי ההכלה מאפשרת טיפול. בעולם הגישורי ההכלה מאפשרת גמישות ופיוס.

שני מושגים באנגלית מקבילים למושג ההכלה – Holding ו-Containing. שני הביטויים משקפים צדדים שונים של מושג ההכלה, אך נראה שאין פירוש מילולי שיכול להמשיג את המילה העברית "הכלה". יש בא עוצמה עצמית. כשמנסים לפרשה אנו עלולים לפגום בעוצמתה. הפסיכואנליטיקאי ויניקוט מזהה את מושג ההכלה עם החזקה (Holding). כשהוא מנסה להמשיג את ערך ההכלה, הוא משתמש בדימויים של "אם המערסלת את תינוקה בזרועותיה ברכות ובצורה איתנה בצמוד לחזה". להכיל בלי לשאול, בלי לתהות, בלי לברר, בלי להתלבט. על פי תפיסתו של ויניקוט, מקומה של ההכלה במקום הנקי שבו אין סיבה, אין מטרה ואין חיפוש תועלת. ויניקוט מוסיף ואומר כי: "החזקתה המוקדמת של האם את התינוק, מייצגת **ביטול של עצמה** בניסיון הלא-מודע שלה לסור מדרכו של התינוק". פשוט להתחבר.

את החיבור הנקי והבלתי מסוייג שבין המכל והמוכל, ניתן לברר גם במערכת היחסים שבין א-לוהים ואדם. כשהתורה מצווה את עם ישראל בפרשת תרומה להקים משכן, היא פונה לעם ישראל ואומרת: "וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכְנָתִי בְּתוֹכָם" (שמות כ"ה, ח'). מפורסמת השאלה שלכאורה צריך היה להיכתב "ושכנתי בתוכו". אלא שהחידוש של התורה שמטרת המשכן להכשיר את הלבבות שיאפשרו את ההכלה של א-לוהים **בלבבות**. אל-לוהים פונה כביכול לעם ישראל ומבקש – תכילו אותי למענכם. בהפטרה של פרשת תרומה יש חזרה על אותו מוטיב. כששלמה מסיים את בניית בית המקדש, א-לוהים מתגלה אליו ומבטיח לו כי (מל"א פ"ו): "הַבִּיטָה הַזֶּה אֲשֶׁר אֶתָּה בָּנָה אִם תִּלְדָּךְ בְּחֻקֵּי וְאֶת מִשְׁפָּטֵי תַעֲשֶׂה ... וְשָׁכְנָתִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ...". שוב - הכלה בלבבות.

נמצאנו למדים שגם מערכת היחסים שבין א-לוהים ועם ישראל, מבוססת על רעיון המכל-מוכל. עם ישראל - המכל, א-לוהים - המוכל. נראה כי ההכלה של האלוקות, הינה במתכונת דומה להכלה של ויניקוט. כמו "אם המערסלת את תינוקה בזרועותיה ברכות ובצורה איתנה בצמוד לחזה". ההכלה של א-לוהים "וְשָׁכְנָתִי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל", מזכירה את תחושת האם כשהיא מחזיקה את תינוקה: "בביטול של עצמה". זה מה שנדרש מהאדם ביחסו אל א-לוהים. ביטול העצמי ללא תהיות. הכלה פשוטה.

דא עקא, שורש ההכלה מופיע במפורש במקרא גם בדרך שלילית. ניתן למצוא זאת בדברי שלמה עם סיום הקמת בית המקדש (מלכים א' ח'): "כִּי הָאֲמַנְם יָשַׁב אֶל־הַיָּם עַל הָאָרֶץ הַנֶּהָה הַשָּׁמַיִם וְהַשָּׁמַיִם לֹא יִכְלְלוּךָ אִךְ כִּי הִבִּיתָ הַזֶּה אֲשֶׁר בְּנִיתִי". שלמה מדבר על העדר היכולת להכיל את א-לוהים, כי "מִלֵּא כָל הָאָרֶץ כְּבֹדוֹ" כפי שמתבטא ישעיהו. לא בגלל גודלו ועוצמתו של א-לוהים, אלא משום ש"לית אתר פנוי מיניה". פשוט כי אין מקום פנוי ממנו.

כיצד אפוא ניתן להכיל את א-לוהים, במציאות של "לית אתר פנוי מיניה"? - נראה כי אונקלוס חש בקושי הזה ונותן פרשנות מיוחדת לפסוק "וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ וְשָׁכְנָתִי בְּתוֹכָם". וכך הוא מסביר: "ויעבדון קדמי מקדשא, ואשרי שכנתי ביניהון". בתרגום חופשי: עשו לפני מקדש, ואשרה את **שכנתי** ביניכם. החידוש של אונקלוס, שהוא משנה כביכול את סובייקט "המוכל", מעצמותו של א-לוהים לשכנינו שהיא הביטוי להופעת האל בעולם. מעניין שגם ביחס לאדם, אנו מכילים ביטויים חיצוניים (רגשות, צרכים, דאגות וכו') ולא את עצמותו - ה"הצלם א-להים" שבו.

ניתן לומר לאור הדיון, שנקודה החיבור בין הכלת האדם והכלת א-לוהים, היא במקום הנקי והטהור ביותר – במקום של ביטול העצמי, כפי שמתבטא ויניקוט ביחס להכלת אִם את תינוקה. שם, באותה נקודה, אין שאלות, אין שיפוטיות, אין חשיבה. שם ניתן למצוא את תמצית ההכלה.